

Historische Räume neu modellieren und visualisieren. Community-Workshop. Digitale Kartenwerkstatt altes Reich (DigiKAR), Ratzbona, 27 lipca 2023 roku

DigiKAR to trzyletni projekt realizowany przez konsorcjum złożone z Leibniz-Institut für Europäische Geschichte w Moguncji, Leibniz-Institut für Länderkunde w Lipsku, Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung w Ratzbonie, Uniwersytet w Moguncji i École des Hautes Études en Sciences Sociales w Paryżu. Jego celem jest opracowanie nowych metod modelowania danych wizualizacji kartograficznej, które dzięki wykorzystaniu narzędzi cyfrowych pozwolą na lepsze zobrazowanie i dokumentację złożonych zjawisk przestrzennych w historii Rzeszy. Wybrano dwa szerokie studia przypadków. Jednym jest Elektorat Saksonii, a dokładniej rejon Miśni oraz dobra Schönburgów, gdzie rozdrobnienie władzy terytorialnej, spory kompetencyjne i nakładanie się różnych form zwierzchności było szczególnie intensywne. Drugi przypadek dotyczy Moguncji i „mobilności biograficznej” jako symptomu dynamicznych i przekraczających granice polityczne relacji przestrzennych.

Spotkanie w Ratzbonie w lipcu 2023 r. miało na celu wymianę doświadczeń zarówno wewnątrz zespołu złożonego z grup pracujących na co dzień w różnych miastach, jak i zaproszenie do rozmowy ekspertów z zewnątrz. Reprezentowane były trzy projekty, realizowane od dekad: Historisches Atlas von Bayern, Germania Sacra i Atlas Historyczny Polski. Obrady podzielono na trzy części. Pierwszą poświęcono modelowaniu danych, drugą ich wizualizacji, trzecią współpracy interdyscyplinarnej. W praktyce podział ten jednak okazał się bardzo umowny i wszystkie te zagadnienia przeplatały się ze sobą. Przedmiotem rozmów były podstawy ontologiczne pracy

atlasowej, wynikające stąd rozwiązania techniczne, specyfika źródeł i problem zróżnicowanego stanu badań, dobre praktyki i możliwość ich uniwersalnego zastosowania.

W odniesieniu do dynamicznych danych biograficznych zasadnicze założenia nie wzbudziły wątpliwości. Wprowadzenie danych odbywa się w arkuszach kalkulacyjnych. Punktem wyjścia dla ich struktury jest model danych oparty na wydarzeniach, który ma ułatwić zapytania SPARQL. Niezbędne jest wprowadzenie podstawowej ontologii zarówno zdarzeń, jak i miejsc. Użytkownik końcowy korzystałby z zasobów przede wszystkim przez dedykowaną aplikację.

W przypadku modelowania i obrazowania przestrzennego zasięgu władzy panowała zgodność, że konieczne jest częściowe przejście od obszarów do punktów. Priorytet dla konkretnych rozwiązań będzie wynikać ze skali i specyfiki każdej z pięciu form zwierzchności (wyróżniono zwierzchność administracyjną, wyższe i niższe sądownictwo, własność i patronat). Na przykładzie okolic Chemsee Jochen Gaab (Historischer Atlas von Bayern) pokazał, że o ile dla wyższego sądownictwa prezentacja powierzchniowa jest możliwa, o tyle dla niższego już nie, trzeba się ograniczyć do punktów o określonym przyporządkowaniu. Dla kompleksowego przedstawienia sytuacji danej miejscowości jej symbol powinien jednak odzwierciedlać wszystkie pięć zwierzchności. To nie wszystko: żadna z nich nie musiała być jednoznaczna. W propozycjach kartograficznych Jany Moser (Leibniz-Institut für Länderkunde) zostały uwzględnione następujące możliwości: zwierzchnictwo podzielone, sporne, hipotetyczne, brak danych. Kartografka zaproponowała kilka rozwiązań graficznych. Przy zastosowaniu dla jednej miejscowości wyglądają one klarownie, co nie przesądza o ich użyteczności na mapie obejmującej wiele takich punktów.

Dalekosiężnym celem niemieckiej kartografii historycznej jest opracowanie

cyfrowego atlasu historycznego dawnej Rzeszy. Projekt DigiKAR ma przygotować narzędzia, które umożliwią rozpoczęcie systematycznych prac. Warsztaty dobrze ukazały stan ich zaawansowania: zarówno dotychczasowe osiągnięcia, jak i daleką drogę nie tylko do zakończenia, lecz również do pełnego otwarcia prac nad takim dziełem. ■

Marek Słoń
(Lublin)